

Yleisten palveluiden lautakunta 16.4.2025

Lausunto erikoissairaanhoidon uudistamisesta (R 4)

Yleistä

NHG:n raportti on asiasisällöltään laadittu liian yleisellä tasolla eikä sisällä riittävästi eri erikoisaloja toimintaa kuvaavia lukuja ja kustannuksia, joista voisi tehdä tarkempaa tulkintaa ja johtopäätöksiä erikoisalojen kehittämisestä sekä kustannustehokkaita ja strategiaa tukevia johtopäätöksiä erikoissairaanhoidon kehittämiseksi koko hyvinvointialueen hyväksi.

Suunnitelma olisi pitänyt laatia erikoisaloittain, ja siinä olisi pitänyt olla selkeä näkemys sisäisestä toiminnasta ja prosesseista. Myös vaikutusten arvioinnissa on nostettu puutteeksi erikoisalakohtaisten toiminnan kuvausten puute, KYS:n sisäisten muutosten vähäinen kuvaus ja päivystyskokonaisuuden epäselvä kuvaus. Suurin tehostamisen kohde pitää suunnata KYS:n toimintaan.

Vaikutusten arvioinnissa on todettu suunnitelman vahvuudeksi valmisteluaineiston laajuus, perusterveydenhuollon vahvistaminen, lyhytjälkihoitoisen kirurgian lisääminen, tilatehokkuuden tavoittelu ja opetusvastaanottokokonaisuus.

Henkilöstö

Henkilöstö on keskeinen voimavara kaikissa uudistuksissa ja kehittämistoiminnassa. Avoimuus ja läpinäkyvyys tiedottamisessa sekä henkilöstön osallistaminen uudistukseen on tärkeitä. Eri ammattiryhmien työnkuvat, osaamisen hyödyntäminen, työtehtävien räätälöinti ja työn tuottavuus on otettava laajempaan tarkasteluun. Esihenkilötyötä ja työoloja tulee kehittää ja työhyvinvointiin tulee kiinnittää enemmän huomiota.

Prosesseja kehittämällä, ja niiden sujuvoittamisella on mahdollisuus parantaa työn tehokkuutta ja tuottavuutta. Nämä tuovat jatkossa kustannussäästöjä. Prosessien kehittäminen ja suoritteiden määrän lisääminen onkin oltava uudistuksen keskeinen ajuri.

Prosessien tarkastelu ja tehostaminen on noussut sekä asiantuntijaselvityksessä että mm. henkilöstökyselyssä yhdeksi keskeisimmistä toimintamallien uudistamisen kohteista.

Henkilökunnan vaikuttavuusarvioinnissa on tuotu esille myös tarve kehittää prosesseja sekä Iisalmen ja Varkauden sairaaloiden merkitys erikoissairaanhoidon kokonaisuudessa ja tarve sairaaloiden laajempaan hyödyntämiseen.

Palvelujen saatavuus

Erikoissairaanhoidon palveluita on oltava saatavilla siellä, missä tarve on suurin. Asiakkaiden yhdenvertaisuuden ja kokonaistaloudellisuuden näkökulmasta palvelut tulee järjestää mahdollisimman lähellä asiakkaita.

Digi- ja etäpalvelut tulee olla saatavilla niillä potilailla, joilla on valmiudet palvelujen käyttämiseen, eikä palvelu vaadi varsinaista vastaanottokäyntiä lääkärissä. Ongelmaksi voi muodostua heikot mobiiliyhteydet, mikä vaikeuttaa tämän palvelumuodon käyttöä.

Palveluverkko

Pohjois-Savo on maantieteellisesti laaja alue ja välimatkat ovat pitkät. Palveluverkkoa on rakennettu vuosikymmenten aikana siten, että KYS:n lisäksi lisalmen ja Varkauden toimipaikoissa on erityisiä palveluja. Huoltovarmuuden, varautumisen ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta on välttämätöntä, että erikoissairaanhoidon palveluita tuotetaan hajautetusti, ja niitä on jatkossakin lisalmen ja Varkauden sairaaloissa. Potilaat, kumppanuuslääkärit ja hoitohenkilökunta ovat olleet tyytyväisiä lisalmen ja Varkauden sairaaloiden palvelukykyyn ja toimintoihin.

lialmessa ja Varkaudessa on uudet ja ajanmukaiset toimitilat, ja ne tulee olla tehokkaassa käytössä. Uudet tilat ja osaava henkilöstö on nähtävä voimavarana ja mahdollisuutena. Mikäli hoitohenkilökuntaa vähennetään, johtaa se väistämättä myös lääkäri työvoiman vähentämiseen, ja palvelujen voimakasta KYS:n keskittämistä. lisalmen ja Varkauden sairaaloiden mahdollinen alas ajaminen vaikuttaisi myös negatiivisesti kuntien ja alueiden elinvoimaan.

Vaikutusten arvioinnissa on todettu perustellusti, että erikoissairaanhoidon säilyminen lialmessa ja Varkaudessa vähentää potilaskuljetuksista ja keskittamisestä aiheutuvia kustannuksia. Tämä helpottaa myös KYS:n tila-ahtautta ja välttää kalliita lisäinvestointeja KYS:n kampukselle. lisalmen ja Varkauden sairaaloita, sotekeskuksia vuodeosastoihin sekä soteasemia tulisi tarkastella verkostona, joka muodostaa kokonaisuuden. Alueellista palveluntuotantoa ei tule heikentää, vaan kehittää vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin.

lialmen ja Varkauden erikoissairaanhoidon henkilöstövähennyksillä saavutetaan pieni säästö (NHG skenaario 1), mutta se voi jopa vaurioittaa tehokasta erikoissairaanhoidon toimintaa, koska erikoissairaanhoidon hoitajaresurssit ovat pienet lisalmen ja Varkauden sairaaloissa.

Päiväkirurgisen toiminnan lisääminen tai vähintään säilyttäminen lialmessa ja Varkaudessa on aiheellista alhaisempien yksikkökustannusten takia. Toiminta on lialmessa ja Varkaudessa tehokasta. Tärkeätä on verrata keskenään KYS:ssä, lisalmen sairaalassa ja Varkauden sairaalassa tehdyn työn tuottavuutta, tehokkuutta ja tuloksellisuutta.

Integraatio

Mahdollisimman laajan erikoissairaanhoidon poliklinikkatoiminnan säilyttäminen tukee perusterveydenhuollon lääkärien ja hoitajien rekrytointia sekä pysyvyyttä. Erikoissairaanhoidon integroiminen perusterveydenhoitoon on välttämätöntä. Peruspalveluista ja erikoispalveluista on muodostuttava yhtenäinen toiminnallinen kokonaisuus ilman toimintaa haittaavia rajapintoja. KYS:n lisäksi lisalmen ja Varkauden sairaaloissa on oltava erikoislääkäripoliklinikoita ja leikkaustoimintaa. Konsultaatio- ja lähetekäytäntöä tulee kehittää. Erikoissairaanhoidon toimintamallien kehittämisen rinnalla on huolehdittava kotiin vietävien palvelujen riittävästä resurssoinnista. Liikkuvien palveluiden laajentaminen on välttämätöntä korvaamaan mm. yöaikaisen päivystyksen loppumista.

KYS

KYS on yliopistosairaala, ja sen kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla on osaltaan tärkeä merkitys Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelutuotannon uudistamisessa ja kehittämisessä. Tieteellinen tutkimus on tärkeätä. KYS:n tulisi olla edelläkävijä sairaalatoimintojen kehittämisessä.

Yliopistosairaalan ylläpito ja alan yliopistotasoinen opetus ovat hyvinvointialueemme perustaa, joiden edellytyksistä on huolehdittava.

Toimeenpanosuunnitelma

Erikoissairaanhoidon uudistamiseksi on tehtävä tarkempi erikoisalakohtainen toimeenpanosuunnitelma.

Yleisten palveluiden lautakunta toteaa seuraavaa:

1. Erikoissairaanhoidon uudistuksessa pääpaino on nykyisen toiminnan tehostamisessa KYS:ssä yliopistosairaalarastatus huomioiden.
2. Lautakunta kannattaa Skenaarion yksi (1) hyväksymistä, maltillinen tuottavuuskehitys, lukuun ottamatta lisalmen ja Varkauden hoitohenkilöstön vähentämistä 20 %:lla, koska erikoissairaanhoidon hoitohenkilökunnan resurssi on lukumäärältään pieni. Näitten syitten takia hoitohenkilökuntaa ei tule vähentää, eikä siirtää toisiin yksiköihin. Perusterveydenhuoltoa voidaan vahvistaa ja tukea parhaiten, kun lisalmen ja Varkauden sairaaloiden vajaalla käytöllä olevat ajanmukaiset toimitilat ovat erikoissairaanhoidon tehokkaassa käytössä.
3. Hyvinvointialueen on selvitettävä erikoisaloittain, poliklinikkapalvelujen ja leikkaustoiminnan käyntimäärät, bruttokustannukset, poliklinikkakäynnin hinta KYS:ssä, lisalmen sairaalassa ja Varkauden sairaalassa vuosina 2023–2024. Myös osastotoiminta, potilasvirrat ja määrät sekä niiden yhteys perusterveydenhuollon sairaalakapasiteettiin ja akuutti vuodeosastotoimintaan on selvitettävä.
4. Säästötavoitetta olisi harkittava nostettavaksi 18 miljoonaan euroon hyvinvointialueen talouden tasapainottamiseksi ja alijäämien kattamiseksi.
5. Hyvinvointialueen kokoamien tietojen pohjalta (kohta 3) hyvinvointialueen on laadittava erikoisaloittain toimeenpanosuunnitelma, jossa kuvataan mm. sisäiset toiminnot ja prosessit sekä kehittämisen tavoitteet ja painopistealueet, jotta erikoissairaanhoidon kustannuksissa voidaan saada aikaan säästöjä.
6. Toimeenpanosuunnitelman hyväksyy aluehallitus yleisten palveluiden lautakunnan esityksestä ennen toimenpiteitä, ja se saatetaan valtuustolle arvioitavaksi ja tiedoksi.